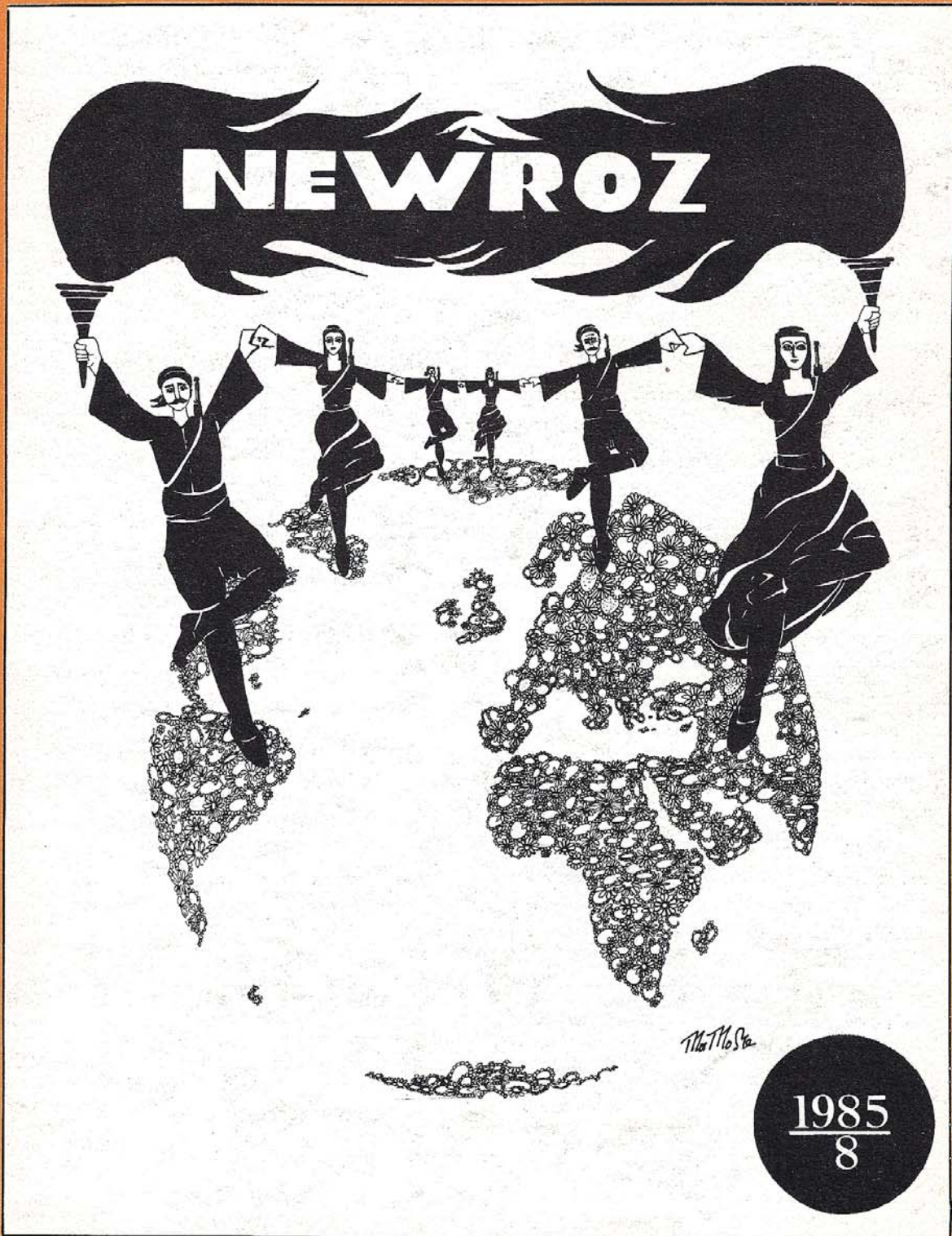

ROJANÛ

kovara huneri çandi û edebi

NAVEROK

Nameyên Xwendevanan	3
Disêrtasiyên Kurdnasiyê	4
Eladdin Seccadi	8
Hevpeyvîn	9
Helbest	12
Kovara "JÎN"	14
Dengbêj Kerem	15
Newroz - 85	16
Fatê	18
Ferikê Usîf	21
Dengbêjeki Çiyayê Kurmênc	22
Jî Nav Edebiyata Cihanê - HUGO	23
Hemîd Bedîrxan	25
Çirok	26
Jî Nav Weşanan	30

هه‌و‌الن‌امه‌ی کتیب

Sal : 6
Hêjmar : 51

XWEDÎ : KOMKAR - Swêd
BERPIRSIYAR : Rohat
NAVNIŞAN : Karlbergsv. 32 B. nb
113 27 Stockholm
TELEFON : 08 / 32 82 51
HESAP NO : PG. 458980 - 0

UTGIVARE : Svensk-Kurdiska
Arbetar Föreningen
ANSVARIG UTGIVARE : Rohat
ADRESS : Karlbergsv. 32 B nb
113 27 Stockholm
TELEFON : 08 / 32 82 51
PG : 458980 - 0

J1 XWENDE VANAN

Hevalên Hêja,

Dî warê pêşketina edebiyat û çanda kurdi da, derketina kovara Roja Nû serfirazike mezine. Lî Kurdistanê, dî nav merc û hoyên kolonyalist da çanda me pêşi lê hatiye bendkırın, jiber vê yekê derketina kovara Roja Nû bê şik alikarîke gelek mezine jî bo pêşketina çanda me.

Hêzên kolonyalist cara pêşin êrişên xwe dajon lî ser çanda me, ew dîxwazın gelê me dirok û çanda xwe jî bir bike. Bî vi tehri dîxwazın ew beghêjin armancên xwe.

Lî hemberî van hemû zordestîyan, qırkırın û tunekırın, gelê me bî mêrxasi berxwe dide, tekoşina xwe nade sekınandın. Roja Nû perçeki vê tekoşinê ye, em bî çaveki qenc karên we pêkol dıkın. Jî ber vê yeke, jî vır şunda jî her hejmarên Roja Nû, mera 10 heban bîşın.

Bî silavên germin...

ZINAR

İsviçre

Hevalên hêja, Silavê me jî we hemûyan ra hene.

Em xortên gundê Nîşabiyê (Damas) ne. Hejmara 50 ya Roja Nû ke te destê me. Me ew xwend û dî nav me da hin jî digere,, jî bo ku pîr kêfa me pêra hat.

Em dîxwazın ku hûn jî me ra herdem hemû hejmarên wê bîşın.

Xortên Nîşabiyê SURİYE

Hevalên hêja,

Em cejna we hemûyan bî dîl û can pîroz dıkın. Hêviya me ewe ku cejna Newroza isal jî bo yekiti û pîştgirtiya şoreşger pêşverû, demokrat û welatparêzan roleki mezın bilize.

Silavên birati...

Bî navê Komela kurdên Austıralya
Hevalek

Hevalên hêja,

Weki tê zanin, kovara "Roja Nû" kovareke hunerî, çandi û edebî ye, ya ku tenê bî kurdi tê weşandın. Heta nîha mın kovareke vaha rınd nedit û bî dest nexist. Hemû hejmarên Roja Nû bamin hene. Lê ez gelek pê dîlxweş dîbım.

Ez hemû kesan ra pîr sipas dıkım, ku keda wan dî derxistın, çapkırın û belavkırına vê kovarê da hene.

Hogırno!

Daxwaziyek mın jî we heyê. Vaha ku Hun nıkanın dî hejmarên nûyan da cih bıdın pêkeniyan, yên Kurdi, yan jî dî zımanên dın, (zımanên biyani) da hatine wergerandın.

Hevalno

Her tışt rınd e, baş e, lê ez nızanım ku ..Roja Nû " jî çend mehan da tê weşandın. Carek em wê her du mehan da , carek jî dibe ku her sê mehan da distinin . Hûn nıkanın wê dî her meheki da bıweşın. Dû û sê mehan da carek pîr dereng dibe. Ez tımê lî hêviyê wê dımınım, aha iro tê aha sibe tê.

Dî jın û karên we yên şoreşgerî da serfirazi û serketın jî we ra be.

Silavên germin û şoreşgerî.

Hevalê we yê BEYRO

DISÊRTASIYÊN KURDNASIYÊ

Prof. QANATÊ KURDO

Serokê

Koma Kurdnasên Lêningradê

Hewaskari û berjevendiya goveka cîmaeta xelqên Sovêtistanê, ya goveka zanyar û ulmdarên welatê Sovêtê lî ser lêgerîn û vekolina tarix, edebyat, zîman, folklor û êtnografiya mîletê Kurd baştirin têne ber çavan, çaxê em bala xwe didine ser tarixê nîvisandî û pawankirina disertasiyên (nîvisarên zanyari) Kurdnasiyê.

Tarixê kurdnasiya Sovêtistanê nişan dîke, ku merkezên nîvisandî û pawandîna disertasiyên kurdnasiyê şêherên Moskva, Lêningrad, Baku û Êrêvan bûn. Lî nav van bajarên da jî sala 1940 heta van salên paşîn lî Sovêtistanêda heta 75 disertasiyên zanyari yê navê kandidat û doktorê zanyari hatine nîvisandî û pawankirî. Jî van her çar şêheranda, di vê pîrsêda Moskva, Lêningrad ciyê ewil (pêşîn) dîgîrî. Jî wan 75 disertasiyan jî siyî zêdetir disertasi lî ser tarixê kurdan, êtnografiya kurdan, lî ser şerê wani azadbûnê yê sedsaliya XIX û yê sedsaliya XX hatine nîvisandî, heta bist disertasi lî ser zîman û zaravên kurdi hatine nîvisandî, 16 disertasi jî lî ser edebyat û folklorê kurdi hatine nîvisandî. Lî vîra divêt bêjim, merivên ev disertasi nîvisine û pawan kirine, bî eslê xweva pîraniya wan kurd bûne. Eva yeka politika mîletan ya partiya welatê Sovêtê nişan dîke, ew ruhê înternasionalîyê û yê sazmaniya cîmaeta Sovêtistanê tîne ber çavan û nişan dîke, ku hewaskari û berjevendiya goveka zanyarên Sovêtê bî lêgerîna jiyîn, ayîn, tarix û kultura mîletê kurdava heye.

Ez lî vîra navê hemû disertasiya dînisim, ku xwendevanê me delal baş haj pê hebin, kê lî ser çî, lî kiderê û kengê xebata xwe nîvisine, pawan kirine û navê andamê zanyari standîne.

Disertasiyên Lî Ser Tarix, Êtnografi û Malhebûna Mîletê Kurd Nîvisandî :

- 1 — Eminê Avdel, Jma Kurd (nîvisara etnografi), Êrêvan, 1948
- 2 — G.B. Pîrsa Yekbûna biletê Kurd lî Îranêda, M. 1952. Disêrt. Kand.
- 3 — T.F. Aristova, Kurdên Îranê (nîvisara tarixî-êtnografi), Moskva, 1963, Disêrt. Kand.
- 4 — Eli Gêlavê, Peyvediya Axê lî Kurdîstana Îranê da. Baku, 1965, Disêrt. Kand.
- 5 — R. Gazi, Partiya Dêmoqratiyê ya Kurdîstana Îranê, Baku, 1965
- 6 — C. Celil Şerê Kurdan yê Azadbûna lî Nav Salên 1850-1880, Dêsert. Kand.
- 7 — Mamêd Nazarov, Kurdên Turkmênistanê (nîvisara tarixî-êtnografiyê), Moskva, 1956, Disêrt. Kand.
- 8 — A. Şemzîni, Şerê Azadbûna Mîletê Kurd lî nav Salên 1940-1948, Lêningrad, 1959, Disêrt. Kand.
- 9 — Şekro Mihoyan, Tevgera Azadbûna Mîletê Kurd lî Iraqêda, lî Paşî Şerê Dînyayê Duwemin, Êrêvan, 1963, Disert. Kand.
- 10 — A. Mênşeşvîli, Çend Pîrsêd Tevgera Azadbûna Mîletê Kurd lî Iraqêda lî Nav Salên 1919-1925, Tîbilîsi, 1963, Disêrt. Kand.

- 11 — K.Keftan, Rabûna Barzanêya wek Belgeki Çırûsi lı Nav Şerê Azadbûna mîletê Leningrad, 1964, Disêrt. Kand.
- 12 — K.Muzher, Tevgera Neteweyê Kurd ya Azadbûnê lı Kurdîstana Iraqêda, lı nav salên 1918-1958 Baku, 1956, Disêrt. Kand.
- 13 — M.İ.Şemsi, Nivisara Şeref-Xan Bitlisi, "Şeref-name" wek kaniya lêgerina tarixa neteweyê kurd, Baku, 1967, Disêrt. Kand.
- 14 — M.S.Lazarêv, Meselên Kurdan lı Peyvendiya Navnetewyêda lı Rojhîlata Navinda (lı axırıya sedsalêy XIX heta salên 1967), Moskva, 1968, Disêrt. Kand.
- 15 — G.B.Akopov, Tarixa Rexnegriyê ya Problêma Peydabûna Kurdan, Êrêvan, 1968, Disêrt. Dokt.
- 16 — S.C. Eşiryan, Tevgera neteweyê Kurd lı Kurdîstana Iraqêda lı Nav Salên 1961-1968, Disêrt. Kand.
- 17 — A.E.Dilsêz, Problêma Serxwebûna Kurdan lı Nexşê Extyariya (mafê) Navneteweyan, Moskva, 1971, Disêrt. Kand.
- 18 — X.Barzani, Partiyên Kurd yê Sıyasetê û Sazmanên Kurdan Derheqa Pırsa Azadbûna Kurdanda, Moskva, 1967, Disêrt. Kand.
- 19 — D.F Sago, Prinsipê Serxwebûna Miletan û Rewşa Kurdan lı Iraqêda. Kiev, 1972, Disêrt. Kand.
- 20 — A. Husni, Problêmên dêmografiyê lı Kurdîstana Iraqêda, Moskva, 1972 Disêrt. Kand.
- 21 — m.A.Mayrapov, Kurdîstana Iraqê. Nivisar lı ser abûrê û gêografiyê, Minsk, 1972 Disêrt. Kand.
- 22 — K.A.Amoêv, Rewşa Abûre lı Kurdîstana Iraqê, Baku 1973, Disêrt. Kand.
- 23 — Tagi-zadê Tagi Sayfullaev, Tevgera Azadbûna Miletê Kurd lı Kurdîstana İranêda, Maxaç-kala, 1974, Disêrt. Kand.
- 24 — M.X. Ali-Arif, Êtnografiya Kurdên Nehiya Sulemaniyê (Iraq), Moskva 1974, Disêrt. Kand.
- 25 — Nazım Casım, Lêgerin û Vekolina Xan-manê Jiyinê lı Kurdîstana Iraqêda, Kiev 1976, Disêrt. Kand.
- 26 — Ab.Cebar Qadır gafur, Tevgera Kurdan lı Tırkiyêda dı Wextê Nav Herdu Şerên Dınyayê. Moskva, 1977, Disêrt. Kand.
- 27 — Wuriya Nuri Sayd, Arxêtêktûra Xan-manê Jiyinê yê Senetê lı Kurdîstana Iraqê, Leningrad 1977, disêrt. Kand.
- 28 — E.I.Vasilêva, Xronoka Xosrov ıbin Muhemed "Tarixa Bani Erdelan" wek kaniya lêgerina tarix û êtnografiya kurdên Êrdelanê lı sedsaliyen XVIII-XIX, Disêrt. Kand.
- 29 — X.S.Mihoyan, Problêma Avtonomiya Neteweyê Kurd lı Respûblika Iraqêda, Moskva 1977, Disêrt. Kand.
- 30 — Adnan Xaki Şêhat, Bergeyên Pêşveçûna Seentê lı Bakura Iraqê, Moskva 1977, Disêrt. Kand.
- 31 — Cercıs Hesên Abdula, Kurd lı Jiyina Cıvaki-siyaseti lı Suryêda, Moskva 1977, Disêrt. Kand.
- 32 — Hasix Gafur Ramadan, Problêma Kurdan lı Sistêma Hevbendiya Navneteweyan lı Wexti Herdu şerên Dınyayêda, Kiêv 1979, Disêrt. Kand.
- 33 — Pıştivan, Neriman Eziz, Arxêtêktûra Komplêksên Sanitari yê Gıştı lı Kurdîstana Iraqêda, Leningrad 1978, Disêrt. Kand.
- 34 — Omer Xaso, Problêma Kurdan lı Paşi Şerê Dınyayê yê Duwemin.
- 35 — Devrêşyan Memo Xalatoviç, Heywanên Gır yê Malhebûna kurdê Ermenêstana Rojhîlatê, Êrêvan 1984, Disêrt. Kand.
- 36 — Poladyan Arşak Poxosoviç, Kurd lı Nav Sedsaliyên VII-X, Êrêvan 1984, Disêrt. Kand.
- 37 — Karlênê Çaçani, Dostiya Miletê Kurd û Ermeniyan, Êrêvan 1962, Disêrt. Kand.
- 38 — O.L.Vilçevskiy, Kurd (pırsa peydabûna wan), Leningrad 1960, Disêrt. Dokt.

Disêrtasiyên lı Ser Edebyat û Folklorê Kurdan

- 1 — M.B.Rûdênko, Dastana Ahmedê Xani, Mem û Zin", Moskva 1953, disêrt. Kand.
- 2 — İzzêdin Mustefa Resûl, Rêalizm dı Edebyeta Kurdida, Baku 1963, Disêrt. Kand.

- 3 — O.Celilov, Dastana Kurdi ya Qeremaniyê "Xanê Cengzerin", Leningrad 1959, Disêrt. Kand.
- 4 — Şabil Eskerov, Efirandinên Şayirê Kurd yê Zemanê Niha Cegerxûn, Baku 1962, Disêrt. Kand.
- 5 — M.Xeznedar, Kurtenivisar lı Ser Tarixa Edebyeta Kurdi ya Zemanê Niha, Leningrad 1963, Disêrt. Kand.
- 6 — K.R.Eyubi, Efirandinên Şayirê Kurd Hejar, Leningrad 1965.
- 7 — Z.T.Şafiyêva, Janrên Dastanan lı Helbestên Kurdida yê Zemanê Nihada, Baku 1967, Disêrt. Kand.
- 8 — Elisanov, Efirandinên Şayirê Kurd Guran. Baku 1967, Disêrt.
- 9 — N.A.Cewari, Kılamên Miletê Kurd, Êrêvan 1971, Disêrt. Kand.
- 10 — Şukri Resûl İbrahim Bêndên Kurdi yê Pêşyan, Moskva 1977.
- 11 — M.B.Rûdênko, Dastana Kurdi ya Selim Suleman "Ûsıb û Zelixe" Moskva 1979, Disêrt. Dokt.
- 12 — Mirzoêv Knyaz, Pevgirêdana Edebyeta Azêrbêcana û Kurdan, Baku 1978, Disêrt. Kand.
- 13 — Mûsaêlyan J.S. Dastana Kurdi ya "Zembilfiroş û Şaxêd Wê" Folklori, Moskva 1979, Disêrt. Kand.
- 14 — Cımşit Heyderi, Tarixa Pêşveçûna Nivisandına Çirokên Kurd yê Zemanê Niha, Moskva 1980, Disêrt. Kand.
- 15 — Hesên Huseyn Şêx-Keban, Kovara "Hewar" û Rola Wê Dı Pêşveçûna Kûltûra Miletê Kurdida, Moskva 1983, Disêrt. Kand.
- 16 — Abdula Pêşêw, Efirandinên Piremêr, Moskva 1983, Disêrt. Kand.
- 17 — Mistoyan Çerkez Dadaşêviç, Şewqdana Jiyanê Miletê Kurd dı Litêratûra Ermeni Sovêtida. Êrêvan 1984, Disêrd. Kand.
- 18 — Hacı Cıdı, Dastana "Ker û Kulık", Êrêvan 1940, Disêrd. Kand.

Disêrtasiyên Lı Ser Zıman û Zaravên Kurdi

- 1 — Yû, Yû. Avaliani, Cinav Dı Zımanê Kurdida, Leningrad 1940, Disêrt. Kand.
- 2 — K.K. Kurdoêv, Çêkırına fêlên bargırani Dı Zımanê Kurdida, Leningrad 1940, Disêrt. Kand.
- 3 — İ.İ. Sûkêrman, Çıvana Navan û Veguhatina Fêlan dı Zımanê Kurdida, Leningrad 1940, Disêrt. Kand.
- 4 — Ç.X. Bakaêv, Bernav Dı Zımanê Kurdida, Moskva 1950, Disêrt. Kand.
- 5 — İ.İ. Sûkêrman, Navên Heyinê û Cıvana van dı zımanê Kurdida. nanê Kurdida, Leningrad 1963, Disêrt. Dokt.
- 6 — K.K. Kurdoêv, Rêzmana Kurdi Bı Matêrialê Kurmanci û Sorani, Moskva 1965, Disêrt. Dokt.
- 7 — M.G. Xemoyan, Zaravê Behdinani yê Kurdên Iraqê, Êrêvan 1961, Disêrt. Kand.
- 8 — I.A. Smirnova, Çêkırına Fêlên Bargırani Dı Soranida, Moskva 1965, Disêrt. Kand.
- 9 — Z.A. Yûsupova, Bernav û Paşnav Dı Soranida, Leningrad, Disêrt. Kand.
- 10 — Kurdistan Mukriani, Tayinkırın û Teherên Pevgirêdana Navan Dı Zımanê Kurdida, Moskva 1976, Disêrt. Kand.
- 11 — N.M. Nasrin, Fel dı Zımanê Kurdida, Baku 1965 Disêrt. Kand.
- 12 — İbrahim Eziz, Hevokên Peyvendi dı Zımanê Kurdida, Moskva 1966, Disêrt. Kand.
- 13 — Yû. Yû. Avaliani, Lêgerin lı Ser Fêlên Bargırani û Bêjebendên Fêlan dı Zımanê kurdida, Tibilisi 1969, Disêrt. Dokt.
- 14 — Ç.X. Bakaêv, Zımanê Kurdên Sovêtistanê, Moskva 1971, disêrt. Dokt.
- 15 — Abdurehman Maruf, tarixa Nivisandına Ferhengên Kurdi û Prinsipêr Tertibkırına Ferhengên Kurdi - Rûsi, Leningrad 1971
- 16 — A.M. Mamêdov, Zımanê Xelecan, Baku 1969, Disêrt. Kand.
- 17 — Muhemed Farux Omer-Sadıq, Çêkırına Navan Dı Zımanê Kurdida, Moskva 1977, Disêrt. Kand.
- 18 — R.L. Sabolav, Rêzmana Kurdi ya Tarixi, Moskva 1979, Disêrt.
- 19 — İ.A. Smirnova, Katêgoriya Cınsan Dı Zımanên İranida yê Zemanê Nihada, Moskva 1980, Disêrt. Dokt.

Lı jorê mun yeko-yeko nav nişanên wan disêrtasiyan nıvisin, yê n lıser tarix, êtnografi, edebyat, zıman û folklor a miletê kurd û kûltûra wan hatine nıvisandinê. Xeber a disêrtasi nişan dıke navê nıvisara zanyari (ulmi), Lı Sovêtistanêda merivê institût yan ji zanınga xılas kırbe, eger bıxweze mijûli pırsên zanyariva bıbe, ew dıkeva aspirantûrê, bı serkariya doktorê zanyari yan ji profêsorê pêşezan, gerek lı nav sê salanda disêrtasiya (nıvisara ulmi) lı ser problemekê bıvise, wê nıvisarê lı komcivina zanyaranda pawan bıke, eger zanyaran bı razıbûn nıvisara wi qebûl kırı n, qırar dıdın, ku navê zanyari bıdine wi. Navê zanyari lı Sovêtistanêda du navın, yek jêra dıbêjin "Kandidatê Zanyari", ya dın jêra dıbêjin "Doktorê Zanyariyê". Kandidatê zanyariyê nişandıke, ku ew bûye andamê ulm yanê êzna wi heye lı nav koman zanyaranda mijûli lêgerina problêmên pêşê (seneta) xweva mijûl bıbe. Navê "Doktorê Zanyariyê" nişan dıke, ku fılan kes zanyareki heri mezine, ku hemû pırs û problêmên zanyariva mijûl dıbe, dıkare serweriyê lı xebatkarên "endamê zanyari" bıke, zanyaran hazır dıke, serkariyê lı nıvisarên aspiranta dıke (ulmdaran hazır dıke).

Lı vıra pêvıste bêjim ku hemû disêrtasiyên jorin yê n kurdnas bı qımet û nırxê xweva ne wek hevın. Her yek ji wan angori zanin û fehmdariya zanyareki hatiye nıvisandinê.

edebiyata kurdi hostayeki xwe winda kir

ELADDİN SECCADİ

Niviskar û mamostayeki zimanê kurdi Eladdin Seccadi dî roja 13.12.1984 da lî Bexdayê çû ser heqîya xwe. Bî mîrîna Seccadi zîman û edebiyata kurdi zana û ronakbireki hêja windakîr.

Dî pêşxistin û dewlemendkirîna edebiyata kurdi da ked û xîzmeta Eladdin Seccadi mezin e.

Ew dî sala 1915'an da hatiye dinîyayê. Wek gelek hevsaliyên xwe, wî jî xwendîna xwe lî medresa dinî girtiye. Gelek salan lî Sulêmaniyê û lî Bexdayê dersdari û pêşnimêjî (imami) kiriye. Jî salên şêsti hetanî mîrîna xwe lî Bexdayê mamostayê beşa kurdi bû.

E. Seccadi, dî nav xebata pêşdabîrîna zîman û edebiyata kurdi da bî salan xebitiye û gelek efrandinên hêja anîye meydanê. Dî nav efrandinên wî da xebata wî ya here mezin "Mêjûy Edebi Kurdi" (1952) ye, ku wî bo cara yekem diroka edebiyata kurdi nivîsiye. Ev xebata wî jî du beşan pêktê. Beşê yekem bî gîştî lî ser edebiyatê ye. Jî aliyê diroki va lî ser edebiyata kurdi radiweste û qasî bist şairên kurd (Jî Baba Tahîr heta Melayê Cîzîrî, heta Bêkes) di de nasîn. Paşê lî ser çîrok, evsa ne û destanên kurdi radiweste.

Efrandinên Seccadi yên mayînan evînan.

* "Rîşteyî Mîrwari" dî warê zargotîna (folklor) kurdi da xebateke hêja ye. 'Têda çîrok, destan serpehîti, gotinên pêşîyan û hwd. bî awakî fireh cih digîrîn. "Rîşteyî Mîrwari" jî heyşt cildan pêktê.

* " Geşt lî Kurdistan", ev seyahatname (Gername yan jî geştname) lî ser diroka bajarên Kurdistanê agadariyên hêja di de.

* "Hemişe Bahar" berhevoka çîrokan ne. Dî navbera salên 1930 û 1940'an da Eladdin Seccadi yek jî pêşengên çîroknivêsan kurdi tê jîrmatînan.

* " Şoreşekani Kurd, Kurd û Komari Iraq", xebata Seccadi ya lî ser diroka Kurdistanê ya nêzik e. Pirtûk jî 363 rûpelan pêktê.

Dî derxistinîna hîm kovar û rojnameyên kurdi da jî ked û xebata Eladdin Seccadi gelek derbasbûye. Jî sala 1938'an heta sala 1949'an serniviskarê kovara "Gelavêj" bû. Seccadi her usa xudan û berpirsiyarê kovara "Nîzar" bû (1948 - 1949).

BI PEDAGOG

Gunilla Lundgren

RA HEVPEYVİN

Gunilla Lundgren mamosta, pedegog û niviskar e. Heta niha sê pirtûkên wê derketine. Yek ji wan "Ett Môte" (hev-ditinek), li ser rewşa gelên Efrikayê, pêwendiyên kolonyalizmê babet digre. Dî vê pirtûkê da Lundgren bî zîmanekî-hêsan behsa sedemên paşdamayina welatên Efrikayê dîke, û ji aliyê diroki va, ji bo zarokan şirove dîke. Lundgren niha li taxên mihaciran li dorhêla Stockholmê, dî nav zarokên mihaciran da lêkolin û xebata xwe didomine. Roja Nû bî Gunilla Lundgren ra hevpeyvînek çêkir. Lundgren weha bersiv da, ji bo pirsên me:

ROJA NÛ : Qasi em dîzanin tu zêdetir dî nav zarokên mihaciran da dixebiti. Çima? Tu dikari şirovebiki?

G.LUNDGREN : Ez ji vîr bist sal berê bûm mamosta. Jî despêkê da çawa min dest bî jiyana xebatê kîr, zarokên karkeran ji bo min bûn warê xebatê. Ez bî xwe ji malbateke proleter tîm. Bavê min karker bû, diya min paqîşî dîkîr. Rebenan nezan bûn. Lema salên pêşin li dibistanê ji bo min pîr dijwar derbasbûn. Wê çaxê, hîngê ez zarok bûm, lê min fahm dîkîr ku kêmasiyek, çewtiyek heye dî jiyana cîvaki da. Lê çî bû ev kêmasî yan jî nerastî? Piştî çend salan paşê ez tîgîştîm ku çîna karkeran xwediyê kultureke serbixwe ye. Û pêwîste wîsa be. Mîxabin ku gelek caran zehmetkêş ve yekê nîzanin, jî ber ku bî xwe nezanin û dî binê bandora kultura

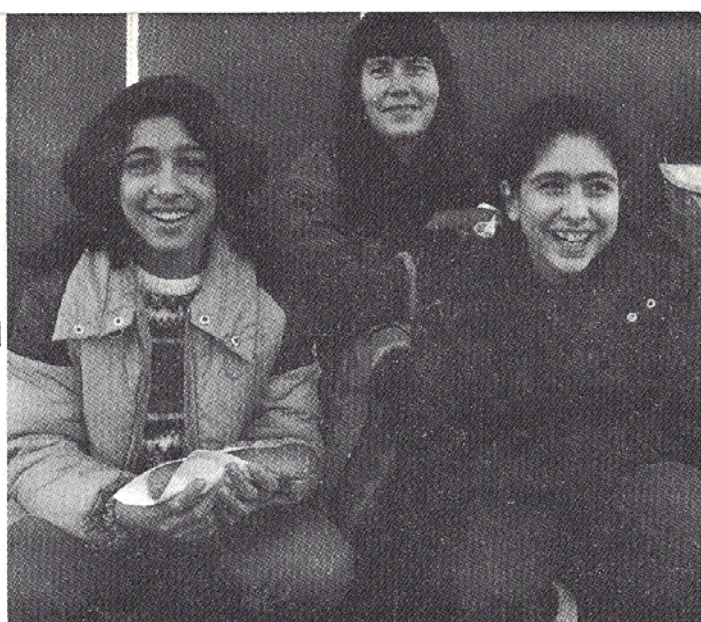

foto: Elly Berg

çîna serdest da dîminin. Min dî jiyana xwe da ev rasti ditiye û ez gelek caran pê êşiyame.

Bîndest û zehmetkêş dîvê bî xwe kultura xwe bîafirin, lê xwedî derkevî û wê pêşda bîbin. Dî vî wari da jî ronakbîran ra gelek wezîfe dîkeve.

Dî salên şêstan û heftêyan da, dî nav cîvaniya swêdi da rûmeta sosyalizmê bîlînd bû. Dî xwendeghên bîlînd da entelektuelan bî zîmanekî bîlînd propaganda azadîyê û wekhevîyê dîkîrîm. Lê bî rasti ez jî komunistên-akademik yên swêdi tu tîştêki hîn nebûm. Min zîmanê Malcolm X û Franz Fanon baştir fehîm dîkîr. Ez jî şerê Cezairê û jî pirtûkên Franz Fanon gelek tîştan fêrbûm. Lî dîjî zordestan û kolonyalîstan ez tîm lî aliyê gelên bîndest bûm.

Dema iro ez dî nav zarokên karkeran da dixebîtîm, ez zarokên mihaciran jî dî nav zarokên karkeran da dîjmêrîm û ev xebat jî jî bo min xebateke sîyasi-çandî ye.

ROJA NÛ: Zarokên bîyaniyan, wextê ku tîne nav cîvata Swêd, rasti çî dijwari û hevrikiyên çandî (kulturi) tîn lî gor ditîna te?

G.LUNDGREN : Ez baweriya xwe bî diyalektikê tinim. Guherandim her tim heye. Mesela mihaciriyê iro lî cihanê meseleke grînge. Bêşik welat guhartim, û mihaciri bî daxwaza insanan nabe. Dijwariyên mihaciriyê hene. Lê divê mirov pîr tari ji nebîne vê guhrandîne. Aliyên baş ji hene di nav da.

ROJA NÛ : Mesela wek çî?

G.LUNDGREN : Em bêjî ji welatên paştamayi, ji civatên feodal û niv-feodal insan têne Swêd. Zordestiya lî ser jinan di nav vê civatê da, bixwazi nexwazi tê şikandim. Ango ez nikarim bêjî ku malbatên mihaciran û zarokên wan ji bîni va ji jiyana xwe ne razi ne. Dijwariyên ku hene ji, zêdetir ji bo mezînan in, zarok zûtir adapteyi civata nû dibî.

Ew dijwariyên ku hene ji, divê sedemê wan bî awaki vekirî bîn nişandan. Hem ji bo zarokên mihaciran hem ji ji bo swêdiyan û zarokên swêdiyan..

ROJA NÛ : Tu di nav zarokên kurdan da ji xebitî. Rewşa wan çawa ye? û dijwariyên wan çîne?

G.LUNDGREN : Bala min kîşand weki zarokên kurd yê ku ji malbatên siyasî tîn, zêdetir bî xwe bawer in û şexsiyeta xwe baş diparêzin. Dema ez dipeyivim, ew min baş fehm dikin. Zarokên kurd ji min gelek razîne, ji ber ku ez lî ser meselên siyasî ji dipeyivim. (esasen ev yek qedexeyê lî dibistanê). Ez lî taxa Rinkeby û Flemingsberg bî zarokên kurd ra dixebitîm. Zarokên kurd lî Rinkeby zêdetir lî şexsiyeta xwe

xwedi derdikevin. Çima ku dê û bavên wan siyasî ne.. Mesela lî taxa Flemingsberg kurd hene lê zarokên wan bî tirkî dixwinin û lî kurd bûna xwe xwedi dernakevin. Carna ez dipîrsim, "kes ji we kurdi dizane?" Wê çaxê yê ku kurdin çavên xwe çar vedîkin û bî meraq lî min dînhêrin. Lê na-xwazim eşkere bikin ku kurdîm.

ROJA NÛ : Tu bî xwe sedemê vê yekê dizani çîye?

G.LUNDGREN : Erê, nîha ez dizanim. Lê ji vîr deh sal berê min bî zarokên tirkî va tevayî filmek çêkir bî navê "Merhaba". Wê çaxê min nîzanîbû ku di nav wan da zarokên kurd ji hene. Ez pîr dereng pê hesiyam. Lî dibistanan, iro ji pîraniya mamostayên swêdi pê nîzanî ku zarok hene, lî mala xwe bî kurdi dipeyivim û lî dibistanê ji bî tirkî û swêdi dixwinin. Mamostayên tirk ji hêç behs nakin. Ez nîzanî, gelo di nav tirkî da mamostayên pêşverû kêmin, yan...? Nîzanim.

Lê zanîna swêdiyan derbarî kurdan roj bî roj pêşda diçe. Ev grêdayî we kurden şiyare. Divê hûn bixebitî, xwe û dijwariyên xwe bîdî nasî.

Mesela roja 12-2-1985 di şahîya da, bî saya Berna' ye gelek guhdaran bîhistî û ditî ku kurd hene û bîndestî lî welatê xwe.

ROJA NÛ : Sîpas ji bo bersivên te.

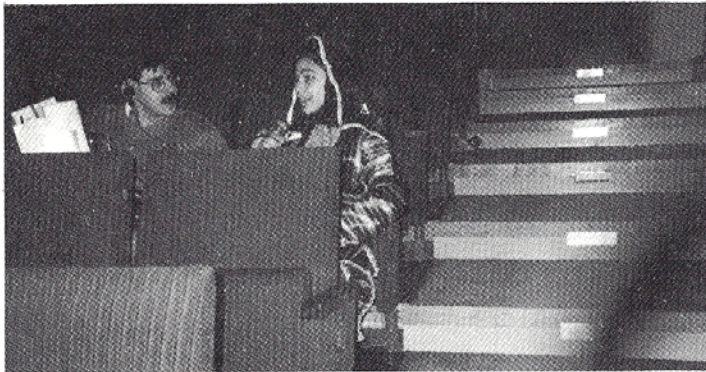
G.LUNDGREN : Sîpas, ez ji pîr dîlxweş bûm, di kovara xwe da çî bîdîne helbesta Berna'yê ji!

DI RADYO Û ROJNAMEYÊN

SWÊD DA

KEÇEKE

KURD

*Ez keçeke kurd im
Ji Kurdîstana Tirkîyê
Lî Tirkîyê rewşa kurdan xerabe
Mîrov nîkare kurdî bipeyve, qedexeye
Dema mîrov bipeyve tê kuştin*

*Lî dibîstanê em mecbûr in bî tirkî bipeyvîn
Em diroka tirkî hindîbîn
Wekî baştirin tirk in lî hemû cihanê
Govendên me jî aliyê tirkî va tê leyistîn
Û lî me qedexe kirine ku em stranên xwe bistirên.
Her roj gelê min tê kuştin
Lî ber çavên zarokên piçûk
Bavê wan tînan kuştin*

*Ez hevalan dîxwazim
Ez hevkarîyê dîxwazim
Bî hemû zarokên cihanê ra
Aşîtiyê dîxwazim lî hemû welatan
Û welatekî xweş jî bo jiyînê.*

Dî meha sebatê da, keçeke kurd dî radyo, rojnameyên Swêdi da, dî şahiya zarokan da, bî hevpeyvînan, bî helbest û sîtranên xwe, dengê zarokên Kurdistanê gêhande sedhezaran guhdar û xwendevanên Swêdi. Berna ye navê wê, sêzdeh salî, muzisiyeneke jêhati û bî huner...

Lî Stockholmê, projek bî navê "Rädda Barnen" (Zarokan Rîzgarkî) lî taxên mîhacîran, dî nav zarokên bîyaniyan da lêkolîn û xebat pêkanîn. Nivîskar û pedagog Gunilla LUNDGREN ku dî vê projê da dîxebite, jî nêzîk va bî Berna'yê va elqeder bû. Dî şahiya zarokan da ku dî roja duwazde Sebat da jî aliyê "Rädda Barnen" hatibû amadekîrîn, Bernayê bî sîtran û muzîka kurdî gelek sempati girt. Lî ser vê yekê radyoya swêdi ya dewletê û rojnameyan jî bî Berna'yê ra hevpeyvîn çêkîrîn û cih dane stran û helbestên wê. Radyoyê dî programa xwe da niv saet û rojname "Aftonbladet" bî hevpeyvîneke dirêj cih dane Berna'yê. Helbesteke Bernayê lî gel helbestên zarokên mîhacîran (Dî nav wan da helbesta keçeke kurd bî navê Berfin Baksi jî hebû) dî rojname "Dagens Nyheter" da hate weşandin.

Rojnamevana "Aftonbladet" Malou Von Sivers, dî nivîsara xwe da lî ser pîrs û dijwariyên zarokên bîyaniyan radiweste. Ew, wek nîmûne Berna'yê pêşandîde û lî ser serpehatiyên wê û malbata wê jê dipirse. Berna, bî bersivên bî aqil, serpehatiya xwe û malbata xwe û rewşa kurdan lî Tirkîyê tinê zîman.

ZOZANÊN ME HEBÛN

Zozanên me hebûn lı serê çıyan
Çıqas xwaziya mın tê, jı wanan
Ne hebû cihê me lı erd, ne lı ezmanan
Lê disa jı xweş bû jıyin lı zozanan
Dılistın stêrkên ezmanên şın, bı hevra
Zıkeki meyi têr, yeki bırçı hebû
Lı ser şıva ma pari nanê genmê sor
Û tase ava sar
Çend pivazên hêşın û mastê miyan hebû,
Hebû-tunebû, disa jı hedûra me hebû
Dema tari dıkete erdê,
Çadırên sıpi dıbûn çırayên zozanan.
Alıki dengê şıvanan, gûran-gurêxan
Û alıki dengê bêrivana tevhev dıbû lı zozanan
Jı alıki da banz dıda berxan, karan
Hev dıgevızı se ku çık
Û hev şû dıbûn kudıkên dêlıkan
Û dilanan dajot, dıçû, lı van şevên zozanan
Carke dın ro derdıket, jı mala xwedê
Sıbe lı me ron dıbû
Sor dıbû, zer dıbû û bılınd dıbû.
Derdıketın jı malan
Zeri, domam û xatûnên malbavanan
Xwe davıtın jı kendal û gelıyên kûr da
Dıçûn serşoyê, kırasşoyê û dıçûne beravê
Lıngên wan nedıbû, jı newalan, çeman
Newal jı xwe ra kırbûne mal-xanı wanan
Ezmanê şın dıgırte ser gelıyan, wek serbanan.
Dıbêji xalo disa bahar hatiye lı welatê mın Kurdistanê
Jı mın ra hıne sıping, tırşo û deste kulılkên beravan bıne
Çı temên hêşnayê hene, berev bıke bıne apo
Ser te bıgerın polêsên Tırkan
Bêje, bıraki mın heye bedhale, dınale
Ev dermane
Jı welatê xwe dûr ketıye ev çend sale
Rebeno, merûmo, ew tengezare
Ne male, ne hale
Jı ber mın, here herdu suretên diya mın
herdu gupıkên suretê wê
Suretên gul-guli
Dêmên sorgulu ramûse apo
Wê ez mezin kırim
Revandım ez, jı sur-sermê
Paşla wê da mezin bûm ez

Ez dîketim xewê
 Paşê, diya mîn, wek teyran ez firandim
 Û fîlitim, qetand mîn bendên xwe
 Mîn hat dani Frankfurtê cara pêşin
 Frankfurta xopan, kavîl û wêran,
 Tenê têda bîlind dibûn avahiyên bankan
 Şirketan û dengê jinên xwe dîfrotin bî peran.
 Nîzam: niha lî kuye diya mîn
 Diya mîn çavêşiya bavê mîn, bavê mîn gula suretê diya mîn
 Çend bahar hatine, çend bahar çûne
 Çend sal hatine, buhurine apo
 Îro dema ez lê dînhêrim
 Ez aliki ketîma, welat aliki, çavên mîn rê dîkşînim
 Û herdu çavên mîn lî rêda mane.
 Ez dîn kîrim vê şeva baharê
 Gava welat dîkete bira mîn
 Nan gewriya mîn da ne dîçû xarê
 Û ne dîçê gundê me, lî ber serê mîn
 Lî vê şeva baharê.
 Bîfîkîre keçka delal, tu dîxwazî herî welatê xwe
 Herî mala xwe
 Lî bal pîzmam, nas û dîlketiyê xwe
 Tu mêze dîki, rîya te dîbîrim
 Te dîgrîm, lî ser te dîgerîm
 Û te dîbîm davêjmî nav çar diwarên tari
 Û çî hate serê te, tu jî nîzani.
 Eve, çîrok û serpêhatiya me kurdan.
 Bawer bike, kafîrê dîjmîm
 Tu wext nehiştîyê çavê xwe veke ev gelê xîzan
 Bê bextî û xayîntiya mezîm dîtiyê gelê me.
 Bîrîne ser avê, av nedanê bî salan
 Te dîgot rojekê ez bîrçî mam
 Kesekî nan dîrêjî mîn nekîr, aveke sar neda mîn
 Lê bawer bike
 Ev gelê xîzan, hezar salî bîrçîye.
 Ey keçka xortxapanok û keçka dîlovan
 Ez zanîm dîlê te, dîleki dîne
 Bawer bike, jî bo mîrovên me
 Dînya çawa tu dîfîkîrî, ewqas xweş
 Û fîreh nîne,
 Te bî çawen xwe va dît, ew keçka mêzar kevn.
 Ew keçka, qîza gavanê me
 Hertîm, êvar-êvar, derî-derî dîgere
 Jî bo nanê gavantiyê berev bike, jî bo bîrçî nemîne
 Ew, dî vê dînya xweş da, xweşiyê dîgere
 Û nabîne
 Eve, serpêhatiya me kurdan.

KOVARA «JÎN»

Kovara "Jin" ya ku dî navbera salên 1918 - 1919'an da lî Stenbolê hatiyê çapkırın, jî nû va hate weşandin. Çawa tê zanin ev kovara, bî kurdi û tırki hatiyê çapkırın û 25 hejmarên wê derketine. Niviskarê kurd M.E.Bozarşlan paşî xebateke dîr û dirêj, ev efrandîna diroki, carke dîn, jî nû va gihande destê xwendevanan. Dî vi cildê pêşîn da 5 hejmarên kovarê hatine berevkırın, cildên dîn jî, wê dor bî dor bêne weşandin.

Jî bo ronahikırına rojên buhuri û vejandîna diroka kurdi, jî bo hinbûna rewşa wan salan, rewşa diroki, cıvaki û çandî, bî rastî gelek tıştên hinbûnê, dî navrûpelên wê da cih girtine. Jî aliyê dîn, jî nû va derketîna kovara "Jin"ê, jî bo hinbûn û zanîna diroka weşanên kurdi yê periyodik jî gelek gaveke hêjaye.

M.E.Bozarşlan tenê orjinalên kovarê çap nekırine, bî tevi orjinalên bî tipên erebi, wusan jî, latîniya orjinalan bî kurdi û tırki ya wan, bî hevra daye weşandin. Jî der kovarê M.E.Bozarşlan, bî kurdi û tırki wek pêşgotm an jî despêk du nivisarên dirêj jî, dî vi cildê pêşîn da çap kırıye. Niviskar bir û baweriyên xwe, ramanên xwe dî van herdu nivisaran da şirovedike, wek:

- 1 - Haydariyên Gıştî Dî heqê Kovara "Jin" da
- 2 - İdolojiya Kovara Jin
- 3 - Bergehê Jin'ê yê Sıyasi
- 4 - Ronikırına Bûyerên Mêjin
- 5 - Bûyerên Rojin û Cıvaki
- 6 - Xebata Çandeyî û Bêjeyî
- 7 - Çiroka Vejandîna Kovara "Jin"
- 8 - Nasındîna Çapa Nû

JÎN

KOVARA KURDÎ-TIRKÎ * KÛRDÇE-TÛRKÇE DERGI
1918-1919

Cild I

Wergêr
ji tipên Erebi
bo tipên Latîni:

Arap harflerinden
Latin harflerine
geviren:

M. EMİN BOZARSLAN

Kovara "Jin", me lî jor jî got dî sala 1918'an da derketiye û çawa M.E.Bozarşlan diyar dîke weki ev weşana organa neresmî ya "Komela Pêşketîna Kurdistanê" bûye.

Bî derketîna kovara "Jin" va, bî rastî efrandîneke gelek hêja gihîşte destê xwendevanên kurd. Lî ser rewşa Kurdistanê, dî despêka sedsaliya 20'an bûyerên girîng, lî Kurdistanê, pêşketîna cıvata me, dî wê dewrê da, kar û xebatên ronakbir, zane, hunermend niviskarên kurd, tekoşîna gel, xwendekar, jin û karkeran, bî kurtî kovara "Jin" wek pencerekê, an jî wek neynîkekê van salên buhuri tinê ber çavên me û bala me dîkşîne ser van rojên buhuri. Xwendevan, bî saya kovara jin dîkarm bibîn, weki cıvata kurd paşî derketîna kovara "Jin" dî navbera van 65 salan da çawa hatiyê guhırandın, guhartın çine û pêşketin û rêhıldanên (mesafe) çawa pêk hatine, xwendevan dîkarın bî vi tehrî navbera DUH İRO Û SİBÊ da pêwendî, bend û pevgırêdanên xurt bibîn.

dengbêj Kerem

Berevkar: M. Ararat

Lı ser jıyan, dengbêjti û şairdiya Kerem, hewceye meriv kareki kûr û dirêj pêk bine. Bı kurtasi, Kerem lı gundê Aşê Kera, dı nabêna Bazid û Wanê, ji diya xwe bûye.

Pıçûktiya wi lı ber destê dengbêjan da derbaz bûye. Wexta wi, klamên xwe strane wi ji ji wan ra qend û şerbet çê kiriye û pera ji hunera dengbêjtiyê hinbûyê. Hê dı xortaniya xwe da bûye dengbêjeki bı nav û deng.. û lı pır hêlên welatê me, dı nav cımaetan da straye.

Kerem pıranıyên kılamên xwe lı ser serhıldanên Kurda, mêrxasi, evini û lı ser welatê me yê delal dınexışine. Ew, rex dengbêjtiya xwe, gıhiştıye merteba şair-tiyê ji. Weke kılaman, helbestên xwe ji bı devki (ezbere) dıxwine. Kerem jıyana Kurda ya cıvaki da nexşên edebi radıxe ber çavan, feylosofiya gel tine zıman bı goreyi wê, lı merivan şiretan ji dıke.

Ev serhatiya, Kerem û mırına axê, qewımandıneke rast e. Ehmed beg, axê gundê Xaça û xwedanê pıranıyên merg û zevıyan bû. Lê tenê neh-deh malên wi gundi berxwe dıdan, ku axa erdê wan zevt neke. Ehmed axa ji dıkir wan bı tırs û zorê ji gund derxe û erdê wan ji xwe ra zevt ke. Rojekê lê dıxe rûspiyê wan malan, Keko, dıkuje. Bırayê Keko, Xosrof ji tev pısmamên xwe va dıçine ber mala axê û gulleki berdıdınê, dıkujin. Demekê şunda jına axê cawê dışine ser Kerem, ku were kılamekê bavêje ser axê.

İro lawıkê mın sıware, sıwarê bozeki tere
Mertala lı ser milê wi xaq û pere
Boz dı bıın da gılovere
Yeşin bıkın ser talana şere
Wusa bıke pêşi lı ser paşiyê vegere
Ramusanekê ji mın bıstine, bıla lı canê te bıhele
Tu lı kuda dıçi yek seriya lı mın vegere
Ew herdu memıkên mına sêvên payizê
Serê dara bımine hê tere
Malê me danine gundê vi quntari
Xwaginçi lı mala bavê mın rûnışti
Qelendê mın dıgot, xelatê mın dıbırı
Xızêma pozê mın mına çerxa felekê lı hev dızvırı
lawıkê mın bona ramûsanakê
Hate ser sıngê zeriye, şir tune bû, disa para zıvırı.

NEWROZ-1985

Newroz -85 ,Şeva KOMKAR lı Diusburgê

Cejna Newrozê, isal ji bı awaki gırsi hate pirozkırın.Lı dervayi welat ,xazma lı Elmanya Rojava bı hezaran insanên me lı hev civıyan û cejna Newrozê piroz kırın.

Lı Elmanya Rojava, Federasyona Komelên Karkerên Kurdistan (KOMKAR) lı çar bajarên mezın, şahiyên pirozkırına Newrozê amade kır. Dı van şahıyan da nêziki 13 hezar kes beşdar bın. Lı Diusburg'ê 6000, lı Berlin'ê 1600,lı Munih'ê 2000 û lı Hamburg'ê 2500 zehmetkêş û welatparêzên Kurdıstani dı şevên KOMKAR'ê da deng û dı dilên xwe kırın yek.

Bername van her çar şahiyên KOMKAR'ê ji hev dewlemendtir û tekûztir bın. Bernama van şevan bı sırûda "Kurdistan" vedıbû. Paşê dor bı dor komên govendê, hunermendên musikê û sitranên gelêri hatın pêşkêş kırın.Komên govendê, ji dorhêla Diyarbekır, Wan,Adiyeman,Eleziz û Entabê govendên kurdi pêşkêş kırın. Hozan Şıvan,Gulistan,Feqiyê Teyra,Kemal,Delal,Şêxo û her wusa komeke sitranan bı zazaki kılam û sitranên me gotın. Dema bı wêneyên dia seydayê Cegerxwin hate nişandan, û sılavnama sekreterê gışti yê Partiya Sosyalist a Kurdıstana Tırkiyê (PSKT) Kemal BURKAY dihate xwendın tezahurat û sıloganan salon tije dıkır. Dı bernameyan da komeke muzikê jiPartiya Komunist a Elman(DKP) ji cih dıgırt.

Televizyona Elman dı 21'Sıbatê da cih da şahiyên Newrozê û ji şevên KOMKAR çend ditem nişanda. Televizyonê bı çend guhdarên kurd û elmanan ra û bı serokê gışti yê KOMKAR'ê ra hevpeyvın çêkır û weşand.

Şahiyên cejna Newrozê ,ku ji aliyê KOMKAR da hatin amadekirin bî çanda gelê me û bî gıyanê(ruhê) têkoşeri hatibûn hûnandin.Çawa tê zanin, xebatkar û xwendekarên kurd lı Elmanya Rojava, her sal bî hezaran têne şevên KOMKAR'ê û di van şevan da , daxwaz û hêviya xwe,çand û hunera xwe dibinin.Ew di van şevan da,carekê dîsa hêrs û rıka xwe lı diji zordestiya kolonyalistan, lı diji faşizmê,zulmê û newekheviyê bılind dıkn. Hejmara beşdarên cejna Newrozê sal bî sal zêde dibe.Ev ji nişaneke ji bo xwediderketına gelê me lı Newrozê û xebata KOMKAR'ê .

Newroz - 85, Şeva KOMKAR lı Hamburg'ê

LI WELATÊN DIN

Lı gelek welatên dın ji,şoreşger û welatparêzın Kurdistanê cejna Newrozê piroz kırın.Lı Fransayê Komela Karkerên Kurdistan Lı Fransayê, lı Hollandayê Komela Yekitiya Karkerên Kurdistan, bı destegiya komên çandi yên KOMKAR'ê şevên pirozbahiyê amade kırın.Lı Hollandayê 800, lı Fransayê ji jı 800 kesi zêdetır di şevên Newrozê da beşdarbûn.

Lı Swêdê Federasyona Komelên Kurdistan, lı Danimarkayê Yekitiya Karkeran lı Avusturaliya Komela Kurdên Avusturaliya, lı Norveçê Komela Karkerên Kurdistanê ya Demokratik berpısiyariya pirozkırına Newroze hıldan ser milê xwe. Xên ji van welatan lı İngilistanê, lı Avusturya û çend welatên dın ji Newroz hate pirozkırın.

FATÊ

DILAN

Xaltiya Zerê kijan salê û kijan rojê hatiye dinê pê nızane. Ji xwe li wela tê me ev adet berê tune bû û niha ji li gundan tune ye. Roja bûyina zarokan di wextê da nayê nivêsandin û di bira kesi da namine. Gava dê û bav behsa emrê zarokên xwe dikin, dibêjin, "filan di zivistanê da hate dinê, berfeke mezin hatî bû..." yan ji "em li ber cehan bûn...."

Gora ku Xaltiya Zerê behs dike ew niha şêst û pênc sali derbas bûye. Dibêje, dema serhildana Şêx da ez neh-deh sali bûm....

Xaltiya Zerê, xuyaye êdi pir e. Li welatê me jin gelek zaro tinn, gelek eza û cefa dikşinin û zû pir dibin. Wê ji heyşt zaro anine dinê, nêvi hin di piçûktiyê de çûne, nêvi mezin bûne.

Niha kureki wê di hepsê da ye. Cezayek gelek dirêj dane wi. Kurê wê li zaningehê xwendevan bû, toxtori dixwend. Wi ne kesek kuştî bû, ne ji dîzi kirî bû. Ew welatparêz bû. Bo rîzgariya gel û welatê xwe kete rêxistinêke welatparêz û tê da karkir. Cûrmê wi ew bû.

Xaltiya Zerê, bona vê yekê, bi piriya xwe nasekine, li otoboz û trênan suwar dibê, zû zû diçe kurê xwe bibine. Kurê wê li zindana bajareki dûr e.

Xaltiya Zerê pir e, lê disa hişyar û jir e. Kar dike weki ciyê kurê xwe wala nehêle. Hemû xortên şoreşger û welatparêz wek zarokên xwe dibine. Li halê wan dipirse, xwarin dide wan, ji wan ra gore û fanile çêdike.

Wê rojê wexta min ew dit, serê xwe danibû nav herdu destên xwe, ketibû nav xem û xeyelan. Nêzi wê bûm:

- Xêre Xalti Disa ji tiştêki aciz bûyi?
- Çawa aciz nebim, got, Ax Fatê tu di erdê kevi!
- Kijan Fat?
- Fata xwişka min..
- Çima wê çî kirîye?

- Ez çûbûm ditina kurê xwe. Niha Reşit dane zindana Sinobê. Kelahek kevn e, ber behrê da. Dibêjin girti di bin erdê da zindanên kûr da diminin ku ro pê nakeve. Tim şil û tariye. Lê ewqas rê çûm, westiyam û mesrefa dinê kir, kurê xwe ji nedit. Ditina wan disa qedexe kirine. Ji riya çil û çar seetan destwala vegerim hatim. Bona mesrefa rê min radyoya malê firo-tibû. Lê disa ji ez ber wê nakevim, ber kurê Fatê dikevîm. Kurê Fatê bûye Tirkêşçi.... Li garajê rasti kurapê xwe Xelil hatim. Kurê wi ji girtiye. Wi ji min ra got ku, kurê Fata me bûyê Tirkêşçi. Ez ber wê dikevîm. Weki kêrek xistin li cigera min. Ax Fatê Fatê, porkurê Fatê! Te zarokên xwe çawa mezin kirin? Ma te qe tiştêk ji wan ra negot? Te qet behsa wan rojên rêş û zulma Roma Reş nekîr? Te negot: min çawa tu ji ber devê têyr û tûran xilaskîrî?

- Çawa Xaltiya Zerê?

Û Zerê destpêkır, çiroka xwe û ya Fatê ji min ra got. Wê çawa ji min ra gotiye, ez ji yek bî yek neqıl dıkım. Ne zêde, ne kêm. Çirok usa ye:

Em xelkê Paloyê bûn. Navê gundê me Ardûrek e. Ardurek gundeki hêşin e, bî dar û bere. Lı dor zevıyan û ber avan dor bî dor spindar dirêj dibûn. Darê guzan û tuyan lı hev dıqelıbin.

Jı bın gund çemê Muradê derbaz dıbe. Çemeki xurt e, tê da masi pırın. Lı wi ali Muradê Ekrek heye. Herdu gund hımbere hev ın. Em bî kelekê dıçûn û dıhatın.

Dema serhıldana Şêx ez neh-deh sali bûm. Porê min dirêj bû, dıghışt serçokê min. Dapira min ew şedıkırım. Bı rengê hunguv bûn.

Lı gundê me, jê ra Xalo dıgotın merıvek hebû. Gundiyan gelek jê hez dıkır. Merıveki jir û mêrxas bû. tım diji zulm û zordestiya axa û began derdıket. Bona vê yekê pırcaran ji wan teda dıdit û lêdıxıstın . Nediçû mızgeftê û nımêj ne dıkır; disa ji gundiyan gelek jê hez dıkırın.

Apê Xalo pırcaran dıçû nêçirê û ez ji bı xwe ra dıbirım. Tıfinga xwe dıda ser milê min û usa nişan dıgırt. Bona vê yekê porê min, dı herdu ali da lı ber guhê min, pıçek şewiti bû.

Rojekê sıpi ketın porê min, tıje bûn. Dapira min xwest porê min jêke. Ez revim çûm mala Apê Xalo Jına wi ji nexwest porê min paqıjke. Apê Xalo bı destê min gırt; ez bıırım ber tavê. Serê min da ser juniyê xwe, hûr hûr lê nihêri û sıpi yek bı yek paqıj kırın. Serê min bı qazê mıstda û porê min xılaskır.

Jı ser wê qasi panzdeh roj derbaz bûn. Rojekê Apê Xalo lı hespeki suwarbûyi û tıfinga wi lı pişt da kete gund. Got:

- Leşkerê Etatırk ketine Ekregê, gundi qırdıkın. Zûbın, nesekının, emê derkevin çiyê!

Gundi bı tırs û xof, bı lez û bez kombûn. Pır neçû me xwe da riya çiyê Hınan çêlekên xwe dabûn pêş xwe û zarokên şirmij dı hımbêza diya xwe da bûn. Dı nivê rê da Xalo sekını û vegeri wan got:

- Ho hoo... Dengê zarokan û dengê çêlekan! Leşkerên Mısto wê bı me bıhesın û koka me bının... Dıvê hemû kes çêlekên xwe û zarokên pıçûk lı vır bıhêle, usa derkeve çiyê!

Wext kêm bû. Kesi dengê xwe nekır. Jinan bı dıleşwat û giri pıtıkên xwe lı dor rê, nav keleman da veşartın, çêlek bı şunda hıştın û bı rêketın. Bo ku zarokên xwe yê dımê xılaskın ji wanra çareyek dım tune bû. Diya min ji xwişka min Fatê bı şunda hışt. Hıngê Fatê deh roj bû.

Xelk bı pêş va çû. Lê dilê min diyax nekır. Gunehê min bı xwişka min a pıçûk dahat. Ez bı dızı şunda vegeriyam, min qundaxa Fatê hımbêz kır û ji dûr va bı dû wan ketım. Jı nav zınar û darıstanan derbazbûn derketın jori çiyê. Min pıçek wê da, nav keleman da fatê dani û çûm cem wan. Kes pê nehesiya.

Qasi niv seet şunda, merivê ku bo novedari me li dor gund hiştibû, derket hat. Xeber da ku leşker ketiye gund, pez û dewar kuştiye û ber bi çiyê tê. Xalo dûrbîn girt û çû ser zinareki. Hemû mêr û hin ji jin, tîfingên wan bi dest da, çarmedor ketin sengerê li benda wan sekînin. Piçûkan ra gotin, "xwe baş veşêrin tucar dengê xwe nekîn!"

Pir ne bori, leşkeran ji jêr va, wek gurên birçi û har xuyakîrîm. Li geli û zinaran geriyan. Carcaran dengê tîfingên sîxlet dibû. Xuya bû, dehl û deviyên ku ew tê da dîketin şikê, dîdan ber agir. Ji kesi deng dernedîket. Te digo kêr lêkeve xwin ji kesi naçe. Xalo emîr dabû, heya ew îşaretê nede divê kes tîfingê bernede.

Dengê leşkera nêzik bûn. Ew belki neh-deh gav nêzi çiyê me hatin, lê tiştêk ne ditin, dûrketin çûn.

Panzdeh-bist deqê derbaz bûn. Xalo bi dûrbîna xwe vegeya. Got, "Çavê me ronî be! Leşker ber bi jêr kîşiya."

Herkesi bihneke fireh girt. Zaro û jin ji çiyê xwe derketin. Mêran cîxarên xwe vêxistin. Di wê demê da nişkava dengê zarokê piçûk hat. Qije, qija wê bû. Min bazda ku xwe bigihînim Fatê. Lê ez çawa gihiştimê, bi silpaxekê li erdê dirêj bûm. Ew Apê Xalo bû li min xist. Ez rabûm birevîm, silpaxa dinê ji ji diya min hat. Dîgot: "Porkurê, te mala me bişewitanda!"

Dev û diranê min di nav xwinê da mabû. Lê min fêmkîr ku tiştêki gelek xerab kirîye.

Apê xalo, kêra xwe derwîst, hema li wir guliyên min ê delal ji bîni va biri, serê min rût kir. Piştî çû, ji me dûr bin zinareki da qasi seetekê tek tenê rûnişt. Wexta vegeya çavên wi sor bûn. Ez bi ber porê xwe neketim lê gelek ber xwe ketim ku min Apê Xalo ewqas êşandi bû.

Piştî du rojan em ji çiyê daketin jêr. Hin mêr disa li wê man. Li rê em li zarokên piçûk geriyan. Lê ji xwin û pirtalên wan zêtir me tiştêk ne dit. Guran ew xwaribûn. Li dor gundê me, li wan çiyên gur gelek bûn.

Xaltiya Zerê çiroka xwe xilas kir û got:

- Keça minê, ew Fat, ev Fat e. Ez diqehrîm ku çawa kurê wê dibe Tir-kêşçi. Xwezi guran wê ji bixwara...

Saliya Ferikê USIF

TIMÛRÊ XELİL

Bı rasti gava em lı ser mıroveki navdar da dıwızım, dıxwazın her tenê destaninên wi bıdine diyarkırın û ser kêmasiyan zêde nesekının. Lê nıha, gava ez wê gotarê dıwızım, zanım ku bawêr bıki kêmasiyên wi tunene. Hela serda, ez dıkarım bêjum, ku Ferikê Usif beri her tışti mıroveki qeç û şirhelale. Paşê helbestvaneki mezime, dı nav helbestvanên Kurdên Sovyet da.

Belki navê wi pır belav nebûye, ew ji, jı mluktiya wi tê, ew hez nake, gava ew propaganda dıkn, besnê wi dıdn. Ewi nıvisara helbesta jı xwe ra kırıye deyn, gava helbestên wi dıxwini, nıkari zû jê bıqeti û goti ci-cina çend cara lê veğeri, ku naveroka helbestên wi baş tê bıghêji û dersê jê bıgri.

Jêhatıbûna wi lı ser tebiyetê, kurdiya xweş, zanebûna zımın, hajpêhebûna folklorê, sadetiya wiya delal û welatparêzi, rewşa gıyanê (ruhê) Ferikê Usifın. Eger em bı du-sê gotına bêjun, ew jı gelê xwe hıldıde û dıde gelê xwe.

Ferikê Usif salên dırêj bı hozan û nıviskarên kurd yên navdar Şıkoyê Hesên, Emerikê Serdar, Qacaxê Mirad, Mıkayilê Rêşid, bı serokvaniya Xelilê Çaçan Muradov dı radiyoya kurdi da xebıtiye, wi piyeseke delal bı navê " Qelen" nıvisiye û kırıye şano,

Bı xwe ji rejisori lê kırıye û dılqeki sereke da dılize. Bılı wê, ew ezberbêjeki jêhatiye, gelek caran şahı û civinan dahelbestên xwe yên nuh dıxwine.

Beri çendeki lı qesra mala nıviskarên Ermenistanê da bû êvariya şayneti, kû pêşkêşi 50 saliya bûyına wi kırıbû.

Sekreterê serwêrtiya yekıtiya Nıviskarên Ermenistanê M.Sargsyan êvari vekır. Lı ser jıyına wi, karê wi, nıviskar Babayê Keleş raporeke kûrfıkır û bı serecem xwend. Dı vê civinê de gelek nêvan beşdar bûn wek, Prof.Heciyê Cndi, Seroka beşa nıviskarên kurd Karlane Çaçan, serwêrê beşa kurdzaniyê Şekroyê Xado, dewsgırtiyê dekanê fakulteta filologiyê Kınıaz İbrahim, serokê dıbıstana gundê Sipanê Temurê Mirzo, helbestvan Çerkezê Reş...

Paşê Ferikê Usif deng kır û razıbûna xwe diyari mêvanan kır. Dı beşan dudan da, helbetên Fêrikê Usif hatın xwendın, koma listikên gundê Camuşvanê, sazband û dengbêjen kurd paşê tevi programa êvarê bûn.

DENGBÊJEKÎ ÇIYAYÊ KURMÊNC

Lı gor zanına me, eva cara yekemine ev strana tê nıvisandın. Dengbêjê jêhati Ali Heyder ji Çiyayê Kurmênc , ji navça Efrinê ye. Wi em û hezkiriyên folklorê kurdi dewlemend û kêfxweş kiriyê. Heya niha vi dilsozê kurd şeş kasêti ji bo me tiji kirine û dengê xwe yê şirin va gelek klaman ji me ra dıstirê. Niha em li jêr nımuneyekê ji stranên wi pêşkeşi xwendevanan dıkin û em hêvidarın kû, hunê berhemên vi hunermendê kurd dı demeke nêzik da, dı nav destên xwe de bıbinın.

Dr. Retıber Rêzan

Dayê dilê mını dıne
Jı kula ra bı kule
Jı birindara ra bı birine
Derdê eşqê girane
Derdeki bê dermane
Xwediyo! tu bı serê tu kesi qı nebıne
Ku li navbera du dılan, gotıneke neçê bıke
Û herdu dılan ji hev bı dırxıne.
Bıla bırûska esmana, qurşına heft dıramı
Lı bıni çeng xıne
Bıla bırina xwe kûr be, kula xwe xedar be
Sibê heyaya êvarê dest li ber navê be
Qêrin û holına xwe ber ezman be
İskırına ıski, xwin be
Bıla ilac û dermanê wi qoçê deva û şırê çıvıkan be
Em ji qe nayne dıne
Bıla perçê dil dı kezebê û dêv ra bıweşıne
Heft sala dı mala xwe da nin û arvên qe nebıne
Bıla nan bı kêrgı be, ew bı xwe taji be, para qe neghıne
xwe nede darê bêşka û derguşa, nebêje
De neni, neni
Bıla mıza zarokên nêr û mê ji dayê xwe qe nebıne
Xwediyo! Ela! bıla mezinên xwe li mezal bı, bı
Pıçûkêd xwe fex li ser bı
Xortêd xwe çav kor bı
Pirêd xwe rûreş bı
Nan bı jetire bê, dew bı qehwê bê
Bıla li devı geli, newala serseri bı keçêd wan şabın
Zık tijıbın, hemêz vala bı
De here law, law, xortê mın lêdûrê mın...

Victor HUGO

Îsal dî ser mırına hozan û niviskarê fransi Victor HUGO ra sed (100) sal derbaz bû. Bî sedemê ser-sala mırına niviskarê romana "Belengazan" isal lî çarali cihanê dî kovarên çandi û edebi cih dane Hugo, şexsiyeta wi ya edebi û efrandinên wi. Nav û eserên Hugo piştî 100 salan hê jindar û bî rûmet in. Çimki jî aliye huneri da efrandinên wi hêjabûna xwe iro jî diparêzın, ev yek, ya duwem jî babetên roman, serpêhati û tiyatroyên wi iro jî lî mederê hene. Çawa tê zanin wi hunera xwe jî bona avakırına jiyaneke çêtir pêşkêşî şerê zehmetkêşan kır.

Victor Hugo, dî xortaniya xwe da-hingê hijdeh sali bû-dest bî xebatên edebi kır. Dî demeke kurt da, navê xwe bî helbest, serpêhati û roman û tiyatroyên xwe va lî temamiya Fransayê da bîhistin.

Çawa tê zanin, Victor Hugo bavê edebiyata romantiki tê naskırın. Lê bî wextê ra efrandinên rastbini (Realist) jî daye.

Çawa tê zanin hê iro jî raberzi-

na "Huner jî bo hunerê ye" û "Huner jî bo civatê ye" domdike. Hugo bersiva xwe lî ser vê babetê dî wextê da daye. Ew ne keseki sosyalist bû, lê jî bo pêşketina mirovatiyê, bo wekheviya civaki pır xebiti. Lewra jiyana wi ya siyasi jî heye. Lî destpêkê ew dî nav muhafezekaran da xebiti. Wi usa bawer dikır ku, xelasiya mirovatiyê, pey-dakırına wekheviya civaki wê bî destê hêzên rast pêkbê. Lê wi dî paşerojê da dit ku rasti ne usa ye, Piştî ku hukumeta rastê lî ser karker û zehmetkêşan zordesti û mekanizmeke hışk dani, hêviyaxweji wan bırı. Lî ser vê yekê rûyê xwe jî wan guhast û kete nav republikanan (Komariyan).

Dî salên 1840'an da lî Fransayê tevgera çini bî awaki fire geşbû.

Sosyalistan û komariyan bî hevra bang lî gel kırım ku lî dîji êrişên burjuvaziyê rawestın. Lî hember vê burjuvaziya fransi, bî hemû hêza xwe êriş bire ser karkeran. Dî bûyerên 1840'an da, bî hezaran kar-

ker hatın kuştın û 25 hezar kes hatın girtın. Van bûyeran lı ser Hugo tesireke gıring hişt. Dı sala 1851'an da, bı hatına cuntayeke leşkeri ra rejimeke dikta hate avakırın. Vê karinê (iktidar), Hugo şande nefiyê û du kurên wi avitne girtigehê. Hugo 19 salan lı Belçikayê jiyana nefitiyê kışand. Hugo, wê demê gelek belengazi û perişani dit, lê bawariye xwe ji bo rojên azadiyê û vegerina welat wında nekır. Pışti ku Nopolyonê duwem ji ser hukum hate dûrxıstın (4 İlon 1870) Hugo vedıgere Fransayê. Gelê Fransız bı hezkırın û tezahurateke mezin, hatına Hugo piroz dıke.

Wek me lı jorê ji got, Hugo ne komunist bû û lema tevi tevgêra

1871'an ne bû. Lê ew lı aliyê komunistan bû. Dı 69 saliya xwe da bû mebûs. Jı ber ku nıkarıbû dengê xwe bide bıhistın, jı mebûsiyê istıfa kır. Hugo parêzvaneki azadiyê xurt bû. Wi lı dıji cezayê mırınê xebateke hêja kır. Weha dıgot Hugo: "Cezayê mırınê, nişaneke barbarizmê ye taybeti û bêdawiye" " Her lı kijan cihi cezayê mırınê heye, lı wir barbari û xwinxwari lı ser hukum e. Bı cezayê mırınê hûn dıxwazın çı hini mirovan bıkın? Kuştınê? Başê hûn çawa pêwistiya mırınê hindıkın? Bı kuştınê!"

Em vi hozanê mezin bı gramı bı birtının û qimeteke hêja dıdınê.

Mikayilê Reşid

Helbestvan, wergervan û edebiyatzanê Kurd Mikayilê Reşid dı meha Adarê da çû ser heqiya xwe, paşi nexweşike gıran ew ji destê mırınê nefiliti û çû dılovaniya xwe.

Mikayilê Reşit, dı sala 1925'an da lı Tıblisê hatiye dınê. Wi, dı sala 1948'an da dest bı xwendına zıman - edebiyat kırıye û dı salan dı zaningeha bı navê X. Abovyan da xwendıye û paşê çûye Moskovayê dı zaningeha bı navê Maksim Gorki da xwendına xwe berdewam kırıyê û dı sala 1954'an da xwendına xwe qedandiye. Wi zımanê kurdi, ermeni û rusi gelek baş dızanıbû, jı ber vê yekê gelek wergerên wi hene. Mikayilê Reşit

wusan ji gelek helbest nıvisandıne û dı nav van berevokan da hatine çapkırın: Dılê Mın, Pencere, Mıtale, û İsaf. Ew gelek salan ji, dı radiyo û programên televêzona kurdi da xebitiye, dı rojnama "Riya Teze" da kar kırıye. Jı aliyê dın, ew wusan ji rexnevaniki gelek baş bû lı ser edebiyata kurdi.

HAMİD BEDİRXAN

CANKURD

Hamit Bedirxan, an ji weke gundi ji lê ra dibêjin "Hemidê Kuto" lî gundeki bî navê Şîyî lî Kurdîstana Suriyê hate dînê. Ew pîremêrdeki kurde, wi bî gelek zîmanan nîvîsiye û dînivîse ji, wek Tîrki, Fransî, Erebi. Ew jî sî (30) salî vîr da helbestan dînivîse, lî gelek rojname, kovar û radyoyan da, efrandînen wi hatîne weşandinê. Sala par jî efrandîneke wi ya mayî hata çapkîrî, navê wê "Lî Ser Riyên Asiyê".

Mî, Hamit Bedirxan dî sala 1968'an lî bajarê Helebê nas kir. Hîngî ezi bîst salî bûm. Çavên mî, lî rîya nîvisarên wi vebûn û efrandînen Gogol, Puşkin, Aragon, Lorca, Neruda û Nazîm gelek tesîr lî ser mî hîştî. Wî, dî wê demê da gelek helbest dînivîsandî, wunda dibûn, dî dest dostan da dîman û lî pişt ra jî kesî nîzanîbû, ew lî kuda çûn. Lê nave-roka wan, ya ramani zor xurt bû, gelek ciwan bû. Kevneperestan êrîş dajotîne lî ser wî û dîgotî: "Ew, jî kurdayetiyê dûr ketîye, ew komînistê". Wî dîgot, "Ez ne jî welatê êlê me, ez jî derya navnetewî têm".

Hamit Bedirxan dûr û dirêj carîna lî ser jiyîna Nazîm Hikmet dipeyîvî, lî ser girtîgehan, zîndanan gelek tîşt jî me ra dîgot. Helbestên Nazîm yê nî ser im-

peryalîzmê jî me ra dîxwend, an jî carîna jî ber dîgotî. Çavên wî tîjî dibûn bî sotî û lî berbî sinorê gundê dînerî û dîgot: "Ezê vegerî Tîrkiyê û helbestan jî zarokan ra bîbêjim".

Mala wî rût û biçûk bû, lê belê tîjî nîvisar û defter bû, bî gelek zîmanan efrandînen cîhê lî mala wî da hebûn. Helbestê wî, yê yekemî bî erebi hate weşandin. Ew helbest lî ser berxwedan û cenga sala 1967'an hatîbû nîvisandin, navê helbestê "Veger jî Vatîrlo"bû. Ew helbest gelek salan lî bal mî ma û paşê wunda bû.

Rexnên wî lî ser partî, hêz serok û xwendevanên kurd gelek bûn. Bî taybetî lî dîjî wan bir û baweriyên netewî yê nî bê bîngêhen çîni, wî gelek şer dîkîr. Lê dîsa jî gava şerê gelê kurd paşî sala 1975 şkest, çavên wî tîjî hêstîr dibû û helbesteke xwe da wîlo dîbêje: "Ev şeva rêş mîrîna Gîvara tîne bîra mîn."

Dî sala 1983'an da, ew jî xwendevanên ereb û kurd dîbêje: "Ez bî erebî dînivîsîm, lê bî kurdi dîfîkîrîm, ez jî zarokanra, jî gelên bîndest ra û jî tevgerên rîzgarîxwaza Kurdîstana Tîrkiyê ra dîbêjim, bir û bawerîya mî bî şoreş mezîne."

SER KOSE - QER KOSE - BER KOSE

Dı demekê sê bira hebûne. Jı wan hersêkan ra hersê kose dıhate gotinê. Kose, Ose, Fısose navê wanan yê cuda. Karê hersêyan ji dayên û standina pez û dêwer bûye. Lê gelek ji çev vekiribûne. Gelek ji kesên reben xapan-dibûne. Mêrikeki hın ji wan çev vekiritır û kureki wi xort hebûye. Rojekê kurê mêrik radibe, çêlekeke wana hebûye, ew dibê "bavo ezê çêlekê bî-bîb bıfiroşım". Bavê we dibe "kurê mın tu neçe ezê bîbım bıfiroşım. Gava ku tu bıçi hersê Kose wê te bıxapınım, çêlekê dest here". Kurê mêrik dibê "na ki dıkare bın bıxapıne". Xort çêleka xwe hıldıde û dajo ku bıçe bajar. Nıneki dıçe bala xwe dayê ku mirovek derkete pêşya wi û jê ra got: "Xorto, çêleka te pır delale, lê gava ku tu qoçê wê bıbıri ewê zêdetır delâl bıbe û pere ji bıke". Ewi awaha ku xort ra got kete serê xort, xort lê-xıs her du qoçê çêleka xwe ji şıkand, xwin ser çêleka reben ket, rıjya. Xort hıneki rıya xwe berdewamkır û avê carê ji yeki dın derkete pêşya wi, ewê jê pırskır: "Xorto, çêleka te fırotane?" Xort got "belê, fırotane." Vê carê Kose dibêje "Xortote qoç bırine, pêwıste ku tu guhê wê ji bı-bıri çêtır dıbe û wê gelek were çav." Xort dibê: "Tu ji dıl dıbêji?" Kose dibê: "Erê, ez dıl dıbêjım." Xort ji xwe dıgihine çêleka xwe û guhê wê jêdike, dajo tê nêzikaya bajr, stuyi şıkesti, vê carê ji Kosê sısyın rastı xortê kêm aqıl tê. Ew ji dibêje: "Xorto welehi te rewşa çêlekê başkırıye. Pêwıste tu dêla wê jê bıki, ew çax yê bê guh, qoç û dêl be, çêleka teyê bıbe tışteki hêja. Jı ber ku çêleka kesi wısa nıne. Xênci ya te." Xortê reben dêla çêlekê jêdike, çêlek xwinê da dıbine, mêş û moz dıgırıne çêlekê....

Xort çêleka xwe bıre nava cihê fırotanê. Ew gelê wê derê lı ser xort cıvyan û pê kenyan gotın: "Kuro ev çı yeke te anı serê çêleka reben". Hemıyan tınazên xwe pê kırın. Xort zıvırı berê xwe da mala bavê xwe, hate malê, gava bavê wi çêlek dıt, baş zanıbû ku Kosa wısa anıye serê kurê wi. E dın bıbe, dibê "kurê mın ez bavê teme, ezê wana bıkıım haleki geleki nebaş. Bavê xort du hev zêra jına xwe dıstêne û radıbe kerê xwe suwar dıbe dıçe nêzkayı bı Kosê mezın bıke, zêreki dıxe bıne dêla kerê, gava tê ber Kose çokê lı kerê dıxe, ker dêla xwe lı ba dıke û zêr bı dı dıke kerê da dıkeveve erdê. Xwedi kerê dibêje, "Ey mırat te ez kuştım, pır zêr teda dıkevın. Kose ji bı çevê xwe dıbine ku zêr ji bıın qoça kerêda hate xarê, ew xwe dıgihine her du bırayên xwe yê dın, dibêje, "Werın emê kera vı mêrıkı jê bıstınım, bo me xızneye. Şuna herıye zêra dıke". Hersêk Kose dıçıne gel xwedıyê kerê, dibêjım: "Bıra tu çı dıxwazi bo kera xwe, evê kerê bıfıroşe me." Xwedıyê kerê perê xwe dıgre û kerê dıde Kosan. Kose dibên, "Ka bêje xeysetê kerê û kırametê wê çıne, pêwıste ku embızınbın". Xwedıyê kerê dibêje, "Hûnê gurseki oncê û tûres ceh bıkıne ber kerê, ava wê dayıme ber, bıni ji kulav û xalıçe raxın, lê bırnekıın hertım kuleka bıgırın,

bila cihê kerê taribe". Kose bawer dıkın û wi ji xwe ra dıkın bira, destê biratiyê dıdın hev, xatirê xwe dixwazın û rêdikevın dıçine malên xwe. Kerê dıdine birayê mezin, dıbêjın "Ev roj dora teye". Kosê mezin ji kerê dıke odekê, once, ceh û avê dıde ber kerê û kulekan serda dıgre. Xewa wi nayê, sıbê zû radıbe dıçe deri vedıke bala xwe dıdê, çı mirata kerê hema êvarda xariye û kırye ters berdaye, yek zêrek tuneye dı nav ters da. Ew dın dıbe, wê navberê da birê duwemin tê ser kulekê bang dıke birayê xwe dıbê: "Çawane zêr zaf hatine xarê?" Kosê mezin wi dixapine dıbê: "Mala te xırab nebe ji êvar da zvr kırne". Ew dıbe, "Bıra dora mın be, ez kerê bıbıme malê". Kosê mezin dıbê, "Erê, em birê hevdune, bila rojekê ji bo te zêra bıke". Ew kerê dıgre û dıçe mala xwe, ew ji wek birayê mezin once, ceh û avê tuje ber kerê dıke û kulekan serda dıgre. Jı şabûna lêye ku bıfire. Sıbê zû dıçe dınhêre çı qûçek ters heye, zêr mêr tune. Fam dıke ku hatiye xapandın, lê deng nake. Birayê çûk tê dıbê: "Kose bıra çawane şansê te?" Kose dıbê, "Rasti ji cih tune ez zêra bıkmê" Kosê sêwemin dıbê, "Ka rojke ji bıdın bila bo mın ji hınek zêr bıke". Kosê duwemin dıbê: "Hilde bıbe, rojek ji bo teye, tu ji xwedı zêr be." Birayê pıçûk kerê dıbe dıçe, em serê we nehêşının. Ew ji hemi tıştan dıde kerê, sıbê dıçe xênci ters tıştektıneye. Êdi herdu Kosê dınêherın ku tışteki nabêje. Hersêk têne rûyê hevdı dıbêjın, "Wele xwediyê kerê em xapandın, werın zû em herın perê xwe jê bıstının, kera wi şûnda bıdnê. Bila hesê Kose dı rêda werın emê ji werıne dora xwediyê kerê, ka ew çı dıke. Pêşdaxwediyê kerê ji dızane ku sê roj bori zêr nekır, hersê Koseyê werın. Dıbêje jına xwe, "Qızê tu iro xwarınê, ku mın ji te ra gotın wan xwarınan çêke, hal mesela mın Kosa bı vi awayıye". Jın dıbê: "Mêrık, tu qe şaişa meke ezê çêkım". Mêrık ji du hev roviyê wi hebûne, yeki mal da girê dıde û yeki ji hıldıde dıçe cot, Ew lı zeviya xwe cotê xwe dajo, bala xwe dıde hersê Kosê wêda hatın. Gava ku Kosan dıbine cotê xwe berdıde û direve dıçe pêşiya Kosa dıbê: "Wey geli bıra hûn ji wêra heta vıra ling bı ling ser serê mın hatine". Qe nahîle Kose devê xwe vekın û dıbêje: "Rovi zû here bêje bermaliya mın, bê axê gotıye bila xwarınê zû çebıke, ez û hersê birayê xwe têne malê. Dema ku çotkar rovi ber dıde, rovi ji xwera berê xwe dıde çiyaki dıçe. Hersê Kose tevê çotkar ba têne mal. Kosan bala xwe danê ku rovik lı wêderê grêdayıye û dema ku xwarın hatê ber Kosa, bala xwe danê ku belê, ew xwarınên ku cotkar gotıbûn ewın çêbûne. Kosa dı dora xwe bêzıkırın dı guhê hevda gotın: "Werın em pere qe jê nexwazın, ka em rovi jê bıxwazın, bila bıde me". Emê bışênıne cihê dır bona deynê xwe pê bıdın berevkırın. Hersê Kosan xwarın nexwarın, gotın: "Bıra pêwıste tu evi roviyê hanê bıdı me, gelek deynê me lı cihê dır heye, bila bıçe bine. Cotkar dıbê "bele geli bıra mın rovi bı qurbana wekır, kerem bıkın nanê xwe bıxun". Dema ku cotkar awaha got, ewana şabûn, gotın: "Bıra debêje emê çawa rovi bışının ku bo daynê me bine". Cotkar dıbê: "Hûnê perê we ser kêye ji rovi ra bêjın û ki lılıqêye ewê here ger dı heft rojan da nehat lı kiderê be roja heyştan mırın tunebe rovi were malê." Hersê Kose rovi hıldıgırın û dıçine malên xwe.

Birayê mezin Dîbêje: "Deynê min ji zûva li ser yeki Qaqızmanêye, bila rovi pêşyê biçê ewi perê min bine, paştta emê bîşinin cihê mayin". Ewên dîn ji qaim oisır. oesêjır: "Belê bila gotina tebe". Wele Kosê mezin rovi dîşine dîbê: "Here Qaqızman'ê deynê min hilde were". Dema ku ew rovi berdîde rovi nav gunda dîreve û kûçûk dîdine peyê rovi, êdi bila rovi here ji xwe ra xilas bibe. Kose ji sekînine ku rovi perê wana bine, heft roj qediya hin rovi nehatiye. Roja heystan ji bori nehat. Hersê bîra gotin: "Cotkar disa em xapandın. Werin emê vê carê serê wi jêkın, ewi gelek em xapandın". Bila evan hersê Kose ji xwera dî rêda werin, emê ji veqerine dora cotkar, ka em çî kar û bari dîke bo xwe xilas bike. Ew ji dîbêje jina xwe, "Ezê gorekê ji xwe ra bîkolım. Ezê kuneki dî gora xwe da bîhêlım û bîkevime gorê. Lê dema ku hersê Kose hatın, tu bî kulman lı nav serê xweda bîde û bîgiri. Ewana ji te pîrs bîkın, çî bûye? Tu sêje "mala we xîrav be, birê we mîr yek ji we ber serê birê xwe nebû, lê belê weyseta birê we ji we ra hebû got, dema ku birê min hatın mala min tu ji wana ra bêje bila werine ser gora min. Devê xwe bîkutune axa ser tîrba min, bang min bîkın". Jina cotkar gotinên mêrê xwe bî cîhdine û Kose dukevine hundîrê malê. Bala xwe dîdnê şin heye, jina birê wan dîgiri, jê pîrs dîkın çî bûye? Jînik Dîbê "Xweli lı webe, ser bîratiya weda. Birê we mîr, kesek ji we lı ber serê wi tune bû. Çave wi lı rêya we da ma, lê gotinên wi hene ezê ji wera ew gotinana bêjım". Jînik dîbêje: "Merê min gotibû ku hersê birayê min hatın, bila werine ser goristana min, lı ser tîrba min bîkın qêrin, ta ku dengê wan hetê guhê min. Hersê Kose radıbın jina birê xwe dîdine pêşiya xwe û dîçine ser gora cotkar. Lê Kosê mezin gelek qehîribû, beri ewanên mayin ew devê xwe dîke kuna lı ser tîrba cotkar û dîke qêrin. Dîbê: "Bîrao! Bîrao! Min gor û kefenê te..... te em çawa xapandın, perê me war,". Cotkar kêreki davêje pozê Kose jê dîke. Ew her du destê xwe dîde ser dev û pozê xwe şunda dîçe dîbê: "Bêhna gula ji gora wi zebani tê". Birê wi bawer dîkın û ew ji devê xwe dîkine tîrba cotkar, kotkar pozê wana ji jêdîke. Ew hersêk dest pêdîkın û gorê dîkolın, ser vedîkın û cotkar der dîxine der, hîldîdın dîbın, qedereki dîr dîçın dest û lîngê cotkar grêdîdın û dîr dîçın bêhna xwe bîgrın. Dî wê navberêda şivanek bî bireki ,pez va dî wê derê ra dertê. Dema cotkar şivan lı wêderê dît, kîre gazi û xwe lı erdê dîbetêne, dîbêje: "Wele ez nabım paşa, bîleh ez nebım paşa." Şivanê reben ji dîçe gel wida dîbêje: "Qîrban, paştatiye çîye?" Cotkar dîbêje: "Heyran paştatiya vi welati dîdine min, ez naxazım bo wê ji ez anême vîra grêdame". Şivan dîbêje: "Ezê şuna te da paştatiyê bîkım". Cotkar dîbêje: "Başe, ka dest û lîngên min vebîke". Şivan dest û lîngên wi vedîke û cotkar dest û lîngê şivan grêdîde, kulavê wê davêje nava milê xwe dîde pêşiya bîra pez û dîmeşe. Emê niha ji hersê Kosan bîbımın, ka çî dîkın. Ewana dîzıvırın têne nêziki cihê ku cotkar grêdabûn, bala xwe dîdnê wa mîrovê ku wana dest û lîngê wi grêdabûn, dîbêje: "Ez nabıme paşa" Kose ji dîbêjin: "Ev dine, êdi enê wi bavêjine golê. Ew ji dîbê ez nabım paşa. Lê nızanın ku ew şivanê rebene wêdere. Ewana dîçın şivan davêjin golê. Şivan dîxeniqe, ewana ji

dızivırın û şadıbın dıbêjın me cotkar wunda kır. Hıneki têne bala xwe dı-
dınê va çotkar pêşiya birek peze û hoke hoka wiye dımêşe. Hersê Kose ewi
dıbinın şaş dıbin. Dıbên: "Me tu avêti golê, çawa tu nexenıqi?" Cotkar dı-
bêje: "Xwedê ji we razibe, ez ketım golê mın dıt ku bı hezaran bı rêz pez
yên bê xwedi hene mın ji xwera birek pez derani û ez nızanım çawa derke-
time rûye erdê". Kose cardın bawer dıkın û dıbêjın: "Ka werın em ji xwe
bavêjın golê da". Dıçıne ber golê da, berê bırê mezın davêjıne golê. Dema
ku dıbe bılqe bılqa avê, her du Kosê mayın dıbêjın xenıqi. Cotkar dıbêje
na, gelek pez heye bo wêye. Dıbê ez kela derxım an kola derxım. Herdu
Kose dıbêjın raste û herdu ji xwe bı hevra davêjın golê, dıxenıqın. Cotkar ji
dıgêhêje mala xwe. Ew mırazê xwe hın ji bıninın mırazê xwe.

Berevkar : SİPAN

ÇEND DERBİRİN

Berevkar : VAZGAL

- 1 — Av ronahiye
- 2 — Agırê kulê
- 3 — Agır dıpekine
- 4 — Bê te xweş nebe
- 5 — Bê gili gotın
- 6 — Bê sewt ketın
- 7 — Ber hev dan
- 8 — Berxê serê lodê
- 9 — Bı kevçi dıde hev bı heskê belav
dıke.
- 10 — Canê te zer be
- 11 — Çav badan
- 12 — Çav berdan
- 13 — Dıl kırın
- 14 — Dûdi-bûdi
- 15 — Devra (saya) serê te
- 16 — Dılê mın kine kine
- 17 — Devê te şırın be
- 18 — Destê te ne êşê
- 19 — Dılê mın naçe
- 20 — Deynê stüyê mın be
- 21 — Ez dıbêm nêr e
- 22 — Yê rûyê te bıbine wê bıçe bıhûştê
- 23 — Gurê Sıbatê
- 24 — Guhê me bır
- 25 — Hela hela teye (xız xıza teye)
- 26 — Heke lıngê xwe guhê xwe we
- 27 — Ji xwe qet xwin bernadi
- 28 — Kayê kevn nede bayê
- 29 — Kum dani seri
- 30 — Kamçiki kırın

- 31 — Qewl û qırar
- 32 — Qısa te mın bı şekır bıri
- 33 — Qewlê mêrê berê
- 34 — Kumê Xelo lı ser Celo kırın
- 35 — Lêv şelte
- 36 — Mın xwe ra nedit
- 37 — Nıg da ser
- 38 — Nanê zıko
- 39 — Nelet lı şırê tebê (tebe)
- 40 — Ne xema mıne ne dema mıne
Şıqe şıqa beniştê mın e
- 41 — Ne mal heye talan bıbe
Ne iman heye şeytan bıbe
- 42 — Perê dınyayê
- 43 — Kera bı guh neke
- 44 — Qureyê zık bırçı
- 45 — Qıjıkê
- 46 — Reng xeyidi
- 47 — Rû be rû
- 48 — Rabû rûyê mın sekını
- 49 — Roda çüyên
- 50 — Serê mın ketiye xaxê gıran
- 51 — Serda Çüyın
- 52 — Stüyê te bışkê
- 53 — Sê wiyê ber diwaran
- 54 — Şax vedan
- 55 — Xem xwarın
- 56 — Xwin û goşt tevi hev bûye
- 57 — Xerê wayê nebıne
- 58 — Xweli ser
- 59 — Xêrê ji te ne bınim
- 60 — Xıl û xweli

JI NAV WEŞANAN

Weşanxana Roja Nû, du pirtûkên nû weşand: "Tarixa Kurdistan-cildê yekem" ya Cigerxwin û "Aliko û Baz" ya Baran.

* TARIXA KURDISTAN -1

Ji 220 rûpelan pêktê. Di destpêkê da, mamosta Cigerxwin li ser cografiya, ziman û ola kurdi radiweste. Paşê, ji bûyina İsa hetani piştî îslamiyetê, li ser diroka Kurdistanê dîmwise.

* ALIKO Û BAZ

"Aliko û Baz" çirokeke şêrin e ku li welatê me, kal û pir û dayik, wê ji zarokan ra dibêjin. Ev çirok niha derbasi ser rûpelan bû û kete nav literatura me. Baran, ew bi zimanekî zelal û sıvîk nivisiye ji bo cuwan û zarokên Kûrdistanê. Pirtûk bi wêne (şikil, desen) ye.

DENGÊ DIL

Gelek efrandinên Emerikê Serdar di nav pirtûka bi navê "Dengê Dil" da hatin ciwakirin û li Rewanê hate çapkirin.

XECÊ Û SIYABEND

Serpêhatiya gel "Xecê û Siyabend" li Elmanya Federal bi zimanê tirkî û bi zimanê elmani hat weşandin. Ev serpêhatiya gel û şaxên wê, ji aliyê Huseyin Erdem da hatiye beravkirin û bi destê wi hatiye nivisandin. Di nav rûpelên pirtûkê da wusan ji, pêşgotinêk bi tirkî û elmani cih girtiye.

JİN

Kovara "Jin" ya ku di navbera salên 1918 - 1919'an da li Stenbolê hatibû çapkirin, vê carê ji aliyê M.E.Bozarslan da, ji nû va hate çapkirin. Ji aliki da zimanê kovarê hatiyê zelalkirin û ji bo xwendevanên kurdi şirovekirin û pêşgotineke dirêj bi herdu zimanan pêva hatiye çapkirin.

"Jî"
Û

"KURDISTAN LI DILÊ MIN DA YE"

Li Swêd du pirtûkên Ferhad Shakely yên helbestan hatin weşandin. Her du ji bi kurmanciya jêrê hatine nivisandin. Ji wan "Kurdistan li dilê min da ye" bi tipên latini hatiye nivisandin.

TU

Ji aliyê Mehmet Uzun da romaneke bi navê "Tu" li Swêdê derket, ev romana bi zimanê kurdi hatiyê nivisandin.

CIGERXWÎN

KEÇA KURD

Keçê rabe, seri hilde, dî vê çaxê weha nabi,
Binêr, jin çûne ezmana, heta kengê dî xewda bi,
Dixwazim zû bixûni xweş, jî ser rû raki çara reş,
Tu gavan pêşda bavêji, weki Ander û benda bi,
Çine ev çarîk û pêçi, dî rextada xwe rapêçi,
Bî destê te kelaşnikof, bera zana û xwenda bi,
Jî dijminra tu mêrkuj bi, dî hindurda tu paqij bi,
Ne xav û bê xuy û rîji bi, meger çendan lî gundan bi,
Berê gundi û recber bi, welatparêz û perwer bi,
Sîpi bi yan tu esmer bi, weki fanos û finda bi,
Weki findê diki roni, lî bajêr yan lî gund rûni,
Diya şêr pîlînga bi, hevala ser bîlînd bi,
Erê şoxê, erê şengê, bî hevra em herne cengê,
Girêdayê heta kengi bîmini dil û wînda bi,
Dixwezim ko weki mîn bi, bî dijminra tu dijmin bi,
Dî cengêda weki cîn bi, ne rengê bûm û kunda bi
Were, xûşkê, tu zû rabe, dî şêrda rengê şêra be,
Berê ala meye rengin lî ser şaxan te hîlda bi,
Dî rojên şahî û cejnê, binêrîm ez lî wê bêjnê,
Bî hevra em herne dansê, tu padîşahê rînda bi,
Şêrin û nazîk û rînd bi, şeker lêv û sîpi zend bi,
Were, em hev bîkîm hemêz, bere fetwa xwe mîn da bi,
Keça zana û jêhati, bibe parti-Demoqrati,
Bera disa tu şêrina dilê xorta û Seyda bi.

PHOTO. PARVAND. SANANDAĀ. IRA

BIHA: 10:– kr.